MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KARIYES KASALLIGINING PROFILAKTIKASI

Zokirov Davron Malla o‘g‘li – stajer-assistent
Alfraganus university (Toshkent, O‘zbekiston)

Annotatsiya. *Maktabgacha yoshdagi bolalarda hozirgi davrda turli xil oziq-ovqat mahsulorlarining ko‘payishi, turli murakkab organik moddalarning paydo bo‘lishi, zamonaviy turdagi maishiy texnika kimyoviy tarkibi og‘iz bo‘shlig‘i mikrobiologiyasiga salbiy ta’sir etishi ilmiy asoslangan va tish kariyesining ko‘payishiga sabab bo‘ladi. Bugungi davrda kariyes kasalliklarining maktabgacha yoshda bo‘lgan bolalarda profilaktik oldini olish qaratilgan choralar ko‘lamida tish kariyesini davolashdan ko‘ra muhimroqdir.*

Kalit so‘zlar: *bolalar kariyesi, maktabgacha yosh, profilaktik chora-tadbirlar, aloe ekstrakti, bolalar og‘iz bo‘shlig‘i mikrobiologiyasi, emal qavati qismlari.*

ПРОФИЛАКТИКА КАРИЕСА У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Зокиров Даврон Малла угли – стажёр-ассистент
*Университет Альфраганус (Ташкент, Узбекистан***)**

Аннотация. *В настоящее время у детей дошкольного возраста увеличение количества разнообразных пищевых продуктов, появление сложных органических соединений, а также химический состав современных бытовых средств оказывают неблагоприятное влияние на микробиологию полости рта, что научно обоснованно приводит к росту заболеваемости кариесом. В современных условиях профилактика кариеса у детей дошкольного возраста имеет гораздо большее значение, чем лечение уже сформировавшегося кариеса.*

Ключевые слова: *детский кариес, дошкольный возраст, профилактические мероприятия, экстракт алоэ, микробиология полости рта у детей, слои зубной эмали*

PREVENTION OF DENTAL CARIES IN PRESCHOOL CHILDREN

Zokirov Davron Mallaugli – trainee assistant
Alfraganus University (Tashkent, Uzbekistan)

Abstract: *In preschool children, the increase in the variety of food products, the emergence of complex organic substances, and the chemical composition of modern household materials have a negative impact on the microbiology of the oral cavity. This scientifically contributes to the growing prevalence of dental caries. In the current conditions, preventive measures aimed at avoiding the development of dental caries in preschool children are much more important than treating the disease after it has already formed.*

Keywords: *childhood caries, preschool age, preventive measures, aloe extract, oral microbiology in children, enamel layers*

Kirish.

Dunyo kesimida bolalarda ayniqsa zamonaviy kasalliklar turiga kiruvchi maktabgacha yoshdagi bolalarda tish kariyesi stomatologiya sohasi mutaxassislarining muhim muammolaridan biri bo‘lib, nazariy jihatdan juda qiziqarli va amaliy jihatdan juda muhimdir.[1,5,6].

Yosh bolalar aholisi orasida kelajak poydevori hisoblanib kasalliklarning oldini olish va zamonaviy davolashni joriy qilish kariyes tarqalishining oldini olish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Kariyes bilan kasallanish, ayniqsa bolalarda erta yoshdan yuqori bo‘lib qolmoqda

JSST ma’lumotlariga ko‘ra, kariyes aniqlangan ba’zi bolalarda (15%) kariyes tarqalishi olti yoshda, 46% etib uch yoshda, tishlarining ta’siri-96%. Maktabgacha yoshdagi bolalarda vaqtinchalik tishlar doimiy tishlarga almashishi juda tez taraqqiyotga olib keladi va bu past qalinligi va past degreeminon erkinlashtirish bilan tavsiflanadi.

Tadqiqot maqsadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kariyes kasalligini erta aniqlash qolaversa keltirib chiqaruvchi va ta’sir qiluvchi asosiy omillarni baholash hamda samarali profilaktik chora tadbirlarni taklif etish.

Tadqiqot usullari:

So‘rovnoma va klinik tekshiruv

Gigiyenik ko‘rsatkichlarni baholash

Statistik tahlil usullari

Profilaktik dastur samaradorligini baholash

Og‘iz bo‘shlig‘i suyuqligi ta’sirida otilishidan-tish yemirilishidan keyin 2-3 yil ichida doimiy ra-

vishda remineralizatsiya va demineralizatsiya jarayonlari sodir bo‘ladi. Eng kam kariyes tishlarning bachadon mintaqasi chidamlidir, chunki uning mineralizatsiyasi portlashdan keyin sodir bo‘ladi. Bu davrda tish qattiq to‘qimalari allaqachon og‘iz bo‘shlig‘ida kariyes-gen omillariga uchraydi[2].

Tish kariyesi-bu qattiq tish to‘qimalarining dekalsifikatsiyasi va parchalanishiga olib keladigan bakteriologik va kimyoviy jarayonlardan kelib chiqadigan polietiologik kasallik. Kimyoviy moddalardan Ftorli birikmalar ularning kariyesga ta’siri o‘rtasidagi bog‘liqlik haqida birinchi xabarlar 19 asr oxirida tushadi: Ser Jeyms Crichton-Braun Sharqiy filiali, Britaniya dental uyushmasi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kariyes kasalligini oldini olish uchun ftoriddan foydalanish va tish kariyesining erta shakllarini davolash va davolashda Labo kabi ilmiy asos va ko‘plab tasdiqlar laboratoriya ishlarida ham, klinik tadqiqotlarda ham olingan. [4]. Ftorli dorilar tish kariyesining oldini olishning asosiy vositasi bo‘lib, ko‘pincha ular tuzlar shaklida qo‘llaniladi.

Zamonaviy ma’lumotlarga ko‘ra, kariyes-ftorid statistik ta’siri-u tufayli kalsiy ftorid shaklida og‘iz bo‘shlig‘i tomonidan to‘qima va suyuqliklar uning to‘planishi uchun tayyor bo‘ladi. Tishning yuzasida-PTO-reed muntazam ma’muriyati bilan kalsiy ftorid globules mikro shaklida bunday zahirani to‘ldiradi.

Mikrokristallar kalsiy ftorid hosil bo‘lgandan keyin ularning sirtiga turli xil oqsil va fosfatlar joylashib, so‘lak tarkibida bo‘ladi. Shu bilan birga fosfat ionlari kalsiy ftorid kristallarining faol markazlari bo‘yicha adsorbsiyalanadi, natijada ftorli gidro sirt qatlami hosil bo‘ladi.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kristall panjaraga kiritilgan ftor kariyesiga qarshi himoya qilishning potentsial omili hisoblanadi [5, 16]. Maqsad endi dunyoda suv flosserdan foydalanish faqat ularning oldini olish uchun, og‘iz bo‘shlig‘i va tish kasalliklarini davolash uchun ishlatilmaydi. Model "Aerodent" qiladiog‘iz bo‘shlig‘ining turli kasalliklarini davolashda, shuningdek tish kapsulasi orqali ularning profilaktikasida keng qo‘llanilishi mumkin, ya’ni og‘iz stomatitiga, trofik yaralarga, shilliq pardalarning shikastlanishiga, tishlarning kariyesiga shuningdek, tishning qattiq to‘qimasidagi organik o‘zgarishlarda qo‘llanilishi mumkin. Hozirgi vaqtda tish yuvish vositalari shundan irrigatorlar (https://www.irrigator.ru) va tish pastalari tishlarni yuvish uchun kapsula bilan umumiydir, ammo tishlarni yuvish tishlarning old va orqa qatlamlarini tozalaydi, shunda tishlarning bir-biriga qaragan yuzalari tozalanmasdan qoladi. Tishlarni yuvish kapsulasining ajralib turadigan tuzilishi shundaki, u barcha tishlarni qoplaydi, qopqoqda joylashgan purkagichning bir necha kanallar joylashganligi esa yuqorida ko‘rsatilgan tortmani to‘liq qoplaydigon tish iplaridan foydalanishning asosiy maqsadi: ovqatdan so‘ng og‘iz bo‘shlig‘ida qolgan ozuqa kislotalarini zararsizlantirish va tishlar yuzasini tozalashdan iborat.*

Muhokama. Tish kariyesi va og‘iz bo‘shlig‘i stomatitlarini davolashning tezkor, sifatli, arzon usuli va uning profilaktikasini to‘g‘ri tashkil etish.Tish yuvish kapsulasining tuzilishi. Tish kapsulasi 2 qismdan iborat, ya’ni “tish shakliga mos keladigan kapsula Pae” va “ekstraktni saqlovchi ampula”. Tishlarni yuvish kapsulasining ampula va Paa qismlari bir-biriga bog‘langan. Ular birgalikda ishlaydi va og‘iz bo‘shlig‘i hamda tish bo‘shliqlarini yuvish uchun ishlatiladi (yuzlar kontaktus), [3,9,19] ichki muhitning pH qiymatini oshqozonda saqlang, og‘iz eobiozini normallashtiring. Kapsula Pae qismi og‘iz bo‘shlig‘iga kirish uchun mo‘ljallangan qopqoqning bir qismi bo‘lib, unda tishlarning simmetrik joylashishi uchun tish kariyeslari sathiga mos maxsus yarim doira tuzilgan, barcha tishlarni qoplab, har bir tish oralig‘iga mos kanallar sistemasidan iborat, kanallari tizimi maxsus qopqoqchaga joylashtirilgan PA oldingi 15ta va orqa 15ta kanalchalari jami 30 ta qopqoqda joylashgan kanalchalar tizimiga ega bo‘lgan qattiq qoplama bo‘lib, undan ampuladan chiqayotgan katta bosimdagi ekstraksion suyuqlik chiqadi va tishlar oralig‘ini, shuningdek, og‘iz bo‘shlig‘ini to‘ldiradi. Ushbu ekstrakt shilliq pardalarda shilimshiq va tupurik bilan aralashadi, ekstraktdagi har bir modda tish va og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklarini davolash yoki ushbu kasalliklarning profilaktikasi uchun samarali hisoblanadi. Qopqoqning kattaligi har bir yosh toifasi uchun individual bo‘ladi. Ekstrakt saqlanadigan ampulaning bir qismi –bu maxsus idish bo‘lib, unga germetik holatda shu nay orqali purkagich nay qo‘yiladi, ampuladan ekstirak katta bosimda chiqadi va kappa kanallariga kiradi. Ampulada nikel yoki kremniy bo‘lishi mumkin. Ekstrakt ampula idishining hajmi 800 sm3 800ml suyuqlikni o‘z ichiga oladi. Bir marta ishlatilganda 10 ml suyuqlik yo‘qoladi, ya’ni kapsuladan taxminan 80 marta foydalanish mumkin. Undan chiqadigan suyuqlik aerozol shaklida bo‘ladi. Ekstraktning tarkibi suyuqlik turiga, shuningdek foydalanish maqsadiga qarab suyuq suspenziya, nastoyka va tiniq suyuqlik bo‘lishi mumkin: uning tarkibini tuzish va tanlash, kasallik turi, bosqichi, bemorning ahvoli

Xulosa.

Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, o‘smir qizlarda kariyes kasalligini kamaytirishda:

Muntazam tish gigiyenasi, shirinliklarni cheklash, profilaktik stomatologik xizmatlarni kuchaytirish, florid profilaktikasini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Profilaktik dasturlarni maktablarda tizimli joriy etish kariyes tarqalishini sezilarli kamaytirishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Raxmatova Dilnora Saidjonovna. Aerodent qurilmasi yordamida bolalarda tish kariyesining oldini olishni takomillashtirish usuli. Olimning veb-sayti: xalqaro ilmiy tadqiqotlar jurnali 1 (01), 26-32.2.

2. Raxmatova Dilnora Saidjonovna. Bolalarda tish kariyesining rivojlanish sabablari, oldini olish va davolash tamoyillari haqida zamonaviy tushunchalar. Yevropa molekulyar va klinik tibbiyot jurnali 8 (1), ISSN 2515-8260 jild 08, 01-son, 2021, 1477-1482 p.

3. Raxmatova Dilnora Saidjonovna, Xojiyev Dilmurod Yaxshiyevich. Bolalarda tish kariyesining rivojlanish sabablari,oldini olish va davolash tamoyillari haqida zamonaviy tushunchalar. Amerika tibbiyot va tibbiyot fanlari jurnali.Ushbu jurnalni onlayn ravishda kashf eting http://journal.sapub.org/ajmms. ISSN: 2165- 901X

4. Raxmatova Dilnora Saidjonovna. Dori Aerodent yordamida bolalarda tish kariyesini davolash xususiyatlari.Tadqiqot va rivojlantirish bo'yicha xalqaro muhandislik jurnali 5 (ISCCPCD), 4-4

5. InoyatovA.Sh., KamolovaF.R., Raxmatova D. S., Afakova M.Sh. Bolalarda tish kariyesining oldini olish va davolashni takomillashtirish.Тиббиётда янги кун 3 (27) 2019 г 18-20 стр.6.

6. Рахматова Д.С. Особенности лечения травматических повреждений у детей с использованием лекарственного средства Аэродент. «қазақстан республикасы және серіктес елдердің жоо-ларында. 1 (89) 2020ж. Вестник 3-7. стр.7.

7. D. S. Raxmatova. Maktab yoshidagi bolalarda tish kasalliklarini profilaktik tekshirishning ahamiyati. Maqolalar to'plami xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya."